

"ΕΝΑΣ ΗΡΩΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΝΤΟΦΛΕΣ"

Τρίπρακτος σατυρική κωμωδία
τῶν κ. κ. Σακελλαρίου καὶ Γιαννακοπούλου

Θίασος Β. ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗ («Κεντρικόν»)

Λίγο πολύ, ὅλα τὰ ἔργα πού οἱ κ.κ. Σακελλάριος καὶ Γιαννακοπούλος ἔγραψαν ἕως τώρα εἶχαν πρόθεσι σατυρική καὶ σατυρικό χαρακτήρα. Εἶναι τοῦτο ἄλλωστε, στή φύσι τῆς κωμωδίας καὶ ἡ συγγραφική αὐτὴ δυὰς γράφει ὡς γνωστόν μόνον κωμωδίες. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ σατυρική πρόθεσις τῶν στὰ ἄλλα τους ἔργα δὲν εἶχε σκοπὸ παρὰ μόνον τὴν εὐθυμία τοῦ θεατοῦ, στή νέα τους κωμωδία παρουσιάζει καὶ σοβαρώτερο περιεχόμενο. Τὴν φορὰν αὐτὴ οἱ δύο συγγραφεῖς δὲν θέλησαν νὰ μᾶς κάνουν νὰ γελάσουμε μόνον μὲ ὠρισμένες μικροαδυναμίες τῶν συνανθρώπων μας, πού τις βλέπουμε κάθε στιγμὴ γύρω μας στήν ἐποχὴ μας, θέλησαν πέρα ἀπὸ τις ἀβλαβεῖς καὶ ἀνώδυνες μικροαδυναμίες νὰ συλλάθουν καὶ νὰ στιγματίσουν τὸ κακὸ, πού τόσο ἐπικίνδυνα καὶ ἀνεμπόδιστα ἀπλώνεται ἰδίως στίς μεταπολεμικὲς κοινωνίες.

Τὸ κακὸ, στήν κωμωδία τῶν κ.κ. Σακελλαρίου καὶ Γιαννακοπούλου, εἶναι ἡ ἀσυνειδησία μὲ τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἄνθρωποι λερώνουν ἢ ἐπιχειροῦν νὰ λερώσουν καὶ τὰ πιὸ ἱερὰ πράγματα, ἐκεῖνα ἀκριβῶς πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ πιστεῦῃ ὅτι ὑπάρχει μέσα του κάτι ἀνώτερο ἀπὸ τὸ ὕλικό συμφέρον, ἀπὸ τις ἀνάγκες καὶ τις ἱκανοποιήσεις τῆς ὕλης καὶ ὅτι χωρὶς αὐτὸ τὸ κάτι — συνείδησι, ἐννοία τοῦ καθήκοντος, θυσία γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόλου, ὅπως καὶ νὰ τὸ πῆς—παύει νὰ εἶναι ἄνθρωπος. Στὸν ἀπόστρατο στρατηγὸ Λάμπρο Δεκαβάλλα ὑπάρχει αὐτὸ τὸ κάτι, ὑπάρχει ὁλόκληρη καὶ ἀπείραχτη ἡ ἠθική του ὑπόστασις. Ἄν πολέμησε καὶ ριψοκινδύνευσε στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἀπειρες φορὲς τὴ ζωὴ του, ξέρεي ὅτι τὸ ἔκαμε γιὰτὶ αὐτὸ ἦταν τὸ χρέος του, γιὰτὶ σὰν ἄνθρωπος καὶ στρατιώτης εἶχε καθήκον νὰ παίξῃ τὴν ζωὴ του καὶ νὰ τὴν θυσιάσῃ ἴσως χάριν τοῦ συνόλου στὸ ὁποῖον ἀνήκει. Ξέρεي μ' ἄλλα λόγια ὅτι σὲ ὅλες τις ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, σὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνες, καὶ στὸν καθημερινὸ βίον μας καὶ στίς ἐξαιρετικὲς περιστάσεις, οἱ ἀνώτερες ἀνθρώπινες πράξεις εἶναι οἱ ἀνιδιοτελεῖς.

Ὅ,τι καλύτερο ἔχει ὁ ἀγνός καὶ τίμιος αὐτὸς στρατιώτης, τὴ συναισθῆσι ὅτι ἐξετέλεσε ὅπως ἔπρεπε τὸ καθήκον του ὅταν ἦλθε ἡ στιγμὴ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ καὶ τὸ ὁποῖον στήν κοινωνικὴ γλῶσσα λέγεται δόξα, ἐπιχειροῦν νὰ τὸ ἐκμεταλλευθοῦν δύο συνάνθρωποί του — ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ ἕνας στενός του συγγενής — πού ἐκπροσωποῦν τὸ κακὸ καὶ πού γι' αὐτοὺς τὰ πάντα μεταφράζονται σὲ μονέδα. Ὁ ἀνύποπτος καὶ ἀγνός στρατηγὸς πέφτει στήν παγίδα, δέχεται νὰ γίνῃ καὶ νὰ στηθῇ σὲ μιὰ πλατεῖα τῶν Ἀθηνῶν (θὰ προτιμοῦσα ἀντὶ τῶν Ἀθηνῶν νὰ εἶναι καμμιά ἐπαρχιακὴ πόλις) τὸ ἀγαλμὰ του. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ μικροαδυναμία του, τὸ ὅτι τόσο εὐκόλως

ἐνδίδει σὲ ἕνα τόσο μεγάλο πειρασμὸ δὲν ἀλλοιώνει — οὐσιαστικά — τὴν ἠθική του ὑπόστασι, ἀφοῦ τὴν ἠθική του αὐτὴ ὑπόστασι τὴν ξαναβρίσκει ὁλόκληρη μόλις ἀνακαλύψῃ τὴν ἀπάτη.

Εἶναι τόσο ἐκλεκτοῦ ποιοῦ ἡ σατυρική πρόθεσις στὸ «ἕνας ἥρωας χωρὶς παντόφλες», ὥστε θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀναφέρω χρονολογικὰ μόνον μερικὲς ἐλλείψεις τοῦ ἔργου. Τὴν κάποια τοῦ ἀνομοιογένειας, τὸ ὅτι φράσεις ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ σοβαρὸ ἢ κωμικὸ χαρακτήρα, τονίζονται πάρα πολὺ, δείχνουν ὅτι θέλουν νὰ ξεχωρίσουν σὰν «φράσεις» τὸν τύπο τοῦ γλύπτου, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ μάλιστα ἐνσαρκώνει τὴν τέχνη καὶ τὴν ἀγνότητά της (πού πέφτει κι' αὐτὴ πάντα ὅπως καὶ ἡ δόξα τοῦ στρατιώτη, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ὠραῖα καὶ ἀνιδιοτελεῖς πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, στίς χίλιες μύριες παγίδες τῶν «ἐπιτηδείων») δὲ θάπρεπε ἴσως νὰ εἶναι τόσο εὐτελεῖς, τέλος μιὰ κάποια ἀνισομετρία, ἕνα τονισμὸ ὑπερβολικὸ κάπως τῆς κωμικῆς πλευρᾶς τοῦ στρατηγοῦ πού δὲν ἀφίνει νὰ ξαναπάρῃ, ὅταν ἀνακαλύπτεται ἡ ἀπάτη, ὅλο τὸ βάρος της καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπάνω μας μὲ ὅλο τὸ βάρος της ἡ ἠθική του ὀντότητας.

Νομίζω ὥστόσο ὅτι αὐτὲς οἱ ἐλλείψεις δὲν γίνονται ἀντιληπτές ἀπὸ τὸ κοινό. Τίς καλύπτει ἢ μᾶλλον τίς ἐξαφανίζει τὸ θαυμάσιο παίξιμο τοῦ κ. Λογοθετίδη. Καὶ ὅπου ἀκόμη στὸν τύπο πού ὑποδύεται ὑπάρχει λύσις συνεχείας, ὑπάρχει ρωγμὴ, δὲν φαίνεται ἡ ρωγμὴ. Καὶ δὲν εἶναι θέβαια ζήτημα τεχνικῆς μόνον αὐτό· εἶναι ζήτημα πραγματικῆς ὠριμότητος. Αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι ὁ κ. Λογοθετίδης βρίσκεται στήν καλὴ ἐκείνη στιγμὴ ὅπου γιὰ τὸν ἠθοποιὸ κάθε ρόλος εἶναι σὰν μιὰ εὐπλαστὴ ὕλη, μὲ τὴν ὁποίαν πλάθει κάτι ζωντανὸ καὶ ὁλόκληρο, χωρὶς, τὸ ἐπαναλαμβάνω, τὴν παραμικρὴ λύσι συνεχείας. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰτὶ ὁ καλοκάγαθος ἀλλ' ὄχι καὶ ἀνόητος, ὁ ἀπλοϊκὸς ἀλλὰ καὶ μυαλωμένος συγχρόνως καὶ εὐφυολόγος καὶ εἰρων ἀκόμα στρατηγὸς Δεκαβάλλας, πού πέφτει στήν παγίδα τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ πού τὸν δαιμονίζει τὸ κακὸ ὅταν τὸ ξεσκεπάσῃ, δὲν μᾶς ξαφνίζει στίς μεταπτώσεις του· τίς δεχόμεθα τίς μεταπτώσεις του, δὲν βλέπουμε σ' αὐτὲς ἀντιθέσεις καὶ ἀπιθανότητες, γιὰτὶ μᾶς τίς ἐπιβάλλει ὁ καλλιτέχνης, γιὰτὶ ὁ καλλιτέχνης εἶδε σὰν ἕνα ὅλον ζωντανὸ — ὅπου συνεπῶς καὶ οἱ ἀντιθέσεις δικαιώνονται — τὸν τύπο πού ἐνσαρκώνει.

Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ ὅτι τὸ «ἕνας ἥρωας χωρὶς παντόφλες» εἶναι ἔργο... μὲ ἕνα πρόσωπο. Τόσο ὁ κ. Λογοθετίδης γεμίζει τὴν σκηνὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Ὡστόσο καὶ οἱ ἄλλοι ἠθοποιοί, προπαντὸς ἡ κ. Τσαγανέα, συντελοῦν ἀσφαλῶς στήν καλὴ ἐρμηνεία τοῦ ἔργου.

Κλέων Παράσχος